

Abstract. The role of the calendar of significant and memorable dates in the field of education and pedagogical science as a reliable source of biographical information is highlighted. The specifics of the edition and the peculiarities of its compilation are considered. The content of the factual database “Significant and memorable dates in the field of education” was analyzed, on the basis of which the calendar is prepared annually. It was concluded that the calendar retains its scientific and informational value.

Keywords: calendar, factual database “Significant and memorable dates in the field of education”, V. O. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine, pedagogical biography.

УДК 37(091)(477)-051Духнович:004.774:[026:37](477.411)ДНПБ

С. В. ТАРНАВСЬКА

ORCID: 0000-0003-0981-939X

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник

відділу педагогічного джерелознавства та біографістики

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

e-mail: Tarnavskasy@ukr.net

СТОРІНКА «ДУХНОВИЧ ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ» ЯК СКЛАДНИК ЕЛЕКТРОННОГО ІНФОРМАЦІЙНО- БІБЛІОГРАФІЧНОГО РЕСУРСУ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»

Анотація. Представлено персональну сторінку «Духнович Олександр Васильович» у структурі електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Розкрито структуру сторінки та коротко висвітлено її зміст. Аргументовано вагомий джерельний потенціал інформаційного контенту сторінки у здійсненні історико-педагогічних досліджень.

Ключові слова: О. В. Духнович, педагог, народна педагогіка, педагогічна біографіка, електронний ресурс «Видатні педагоги України та світу», ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Відважна боротьба українського народу за цілісність та незалежність своєї країни, потужна хвиля національно-культурного відродження, активні державотворчі процеси зумовили зміни в пріоритетних напрямках розвитку освіти й педагогіки. Реформування освітньо-педагогічного простору спонукає до переосмислення історичного досвіду з позицій сьогодення, звернення до творчого надбання відомих українських освітян, педагогів, учених, які зробили вагомий внесок у розвиток національної освіти й педагогічної думки України, повернення забутих імен в українське суспільство та збереження їх для прийдешніх поколінь.

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ) відіграє важливу роль в інтеграції та поширенні педагогічного біографічного знання [1; 2; 7]. Із 2008 р. фахівці установи активно розвивають електронний інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу», який представлено на вебпорталі ДНПБ (<http://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno->

[bibliografichni-resursy/vydatni-pedahohy/](#)). Пропонований ресурс «сприяє задоволенню інформаційних потреб сфери освіти, педагогіки в історико-біографічній інформації, поглибленню знання про життя та діяльність, погляди та світоглядні цінності педагогів і освітян минулого, поширенню демократичних і гуманістичних ідей про розвиток української і зарубіжної освіти» [2, с. 10]. Ресурс складається з персональних сторінок, присвячених українським та зарубіжним педагогам. Враховуючи наукові здобутки, його постійно удосконалюють (створюють нові сторінки, систематично поповнюють наявні), завдяки цьому ресурс не втрачає актуальності та затребуваності. Нині тут представлено бібліографічні відомості про понад 80 персоналій.

І у цій когорті відомих культурно-освітніх діячів помітне місце посідає Олександр Васильович Духнович (1803–1865) – український педагог, письменник, організатор народної освіти на Закарпатті, громадський діяч, просвітитель, священник, автор шкільних підручників, першого у Західній Україні систематизованого посібника з педагогіки для народних учителів, засновник понад 70-ти шкіл, Товариства Івана Хрестителя, що мало на меті допомагати здібним, але незаможним гімназістам [6, с. 242–243]. О. В. Духнович пропагував ідеї народності освіти, навчання рідною мовою, вивчення народної творчості (народна педагогіка), боровся за самоствердження свого народу, закликав учителів розвивати в учнів почуття патріотизму: «На совість учителеві хай буде покладено і те, щоб в дітях збудив народолоубство і в серцях їх засвітив любов до своєї народності» [4, с. 44].

Вебсторінку «Духнович Олександр Васильович» впорядковано за окремими тематичними рубриками, в яких систематизовано відповідний інформаційний контент. У рубриці «Біографія» розміщено наукову розвідку професора Б. М. Ступарика, де представлено відомості про життєвий і творчий шлях О. В. Духновича, висвітлено його педагогічні погляди та ідеї, окреслено внесок у розвиток народного шкільництва на Закарпатті [5].

Рубрика «Бібліографія праць О. В. Духновича» презентує творчий доробок вченого, у якому відображено, зокрема, його погляди на організацію та здійснення освітнього процесу, завдання та роль вчителя у вихованні молодого покоління на засадах народної педагогіки. Серед пропонованих праць варто згадати буквар «Книжиця читалная для начинающихъ» (1847), який вийшов друком раніше за «Читанку для малих дітей» М. С. Шашкевича і «Букварь южнорусскій» Т. Г. Шевченка та був кілька разів перевиданий [5, с. 272].

У рубриці «Бібліографія публікацій про життя та діяльність О. В. Духновича» представлено низку наукових, науково-популярних та публіцистичних праць вчених, журналістів, письменників, які студіювали життєвий шлях та творчу спадщину педагога. Постать О. В. Духновича викликала значний інтерес у таких дослідників, як М. І. Алмашій, Ю. А. Бача, О. Д. Гаврош, Д. Д. Данилюк, С. І. Жупанин, М. Б. Євтух, О. В. Машталер, Ф. І. Науменко, М. І. Ричалка, Б. М. Ступарик, В. В. Туряниця, Д. М. Федака, О. Й. Фізеші та ін. На особливу увагу заслуговує дисертація М. П. Тимчик «Педагогіка Олександра Духновича в контексті суспільних і соціокультурних змін на Закарпатті у ХІХ столітті» (2020). Дослідниця цілісно проаналізувала педагогічну та культурно-просвітницьку діяльність педагога.

Рубрика «Повнотекстові документи» містить цифрові копії окремих педагогічних творів О. В. Духновича. Скажімо, ознайомитися з його баченням

особистості вчителя можна у матеріалах «Народна педагогія про загальні правила наставляння» [3] та «Про шкільний порядок» [4] хрестоматії «Педагогіка». Учений зазначав, що бути вчителем – це покликання: «Всякий, хто посвящається в наставляння юнацтва, повинен бути вже від природи для цього обраним; бо не всякий, хто вчить і наставляє, може назватися учителем і наставником» [3, с. 38].

Ілюстративні матеріали рубрики «Фотогалерея» збагачують біографію педагога. Зокрема, тут розміщено портрети О. В. Духновича та обкладинки його праць. Візуалізація біографічного знання значно покращує процес пізнання особистості, дає змогу уявити її образ та «доторкнутися» до творчості, відчувати дух епохи.

У завершальній рубриці «Ушанування пам'яті» розміщено добірку фотоматеріалів (заклади, що носять ім'я О. В. Духновича, пам'ятники, поштові конверти тощо), які свідчать про визнання, повагу та шанобливе ставлення українців до свого видатного земляка, демонструють заходи для збереження його імені для прийдешніх поколінь.

Отже, представлена вебсторінка містить широкий масив різнопланової інформації (біографічної, бібліографічної, візуальної), яка дає змогу комплексно презентувати життєвий шлях та творчу спадщину О. В. Духновича. Матеріали цієї сторінки можуть суттєво доповнити джерельну базу досліджень істориків, педагогів, краєзнавців та інших фахівців, яких цікавлять питання розвитку української освіти та педагогічної думки. Розвиваючи ресурс «Видатні педагоги України та світу», ДНПБ виконує важливу місію зі зберігання, студіювання та популяризування вітчизняного й зарубіжного педагогічного досвіду, що сприяє зміцненню національної свідомості, єдності українського суспільства та інтеграції в міжнародний освітньо-науковий простір.

Список використаних джерел

1. Березівська Л. Д. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського як інтегратор і поширювач педагогічного біографічного знання. *Українська біографістика* : зб. наук. пр. Ін-ту біогр. дослідж. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. Вип. 12. С. 283–295. Doi: <https://doi.org/10.15407/ub.12.283>.
2. Березівська Л. Д. Електронний ресурс «Видатні педагоги України та світу» як форма представлення педагогічної біографіки в освітньо-науковому просторі. *Педагогічна біографіка та біографістика в сучасному науково-інформаційному просторі* : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-методол. семінару з історії освіти, 20 трав. 2022 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти, заг. та дошк. педагогіки, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та ін. Вінниця, 2022. С. 9–11. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/?ourpublications=31216> (дата звернення: 17.05.2023).
3. Духнович О. В. Народна педагогія про загальні правила наставляння. *Педагогіка* : хрестоматія / уклад.: А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. 2-ге вид., стер. Київ, 2006. С. 38–42.
4. Духнович О. В. Про шкільний порядок. *Педагогіка* : хрестоматія / уклад.: А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. 2-ге вид., стер. Київ, 2006. С. 42–44.
5. Ступарик Б. М. Духнович Олександр Васильович. *Українська педагогіка в персоналіях* : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. : у 2 кн. / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ, 2005. Кн. 1 : X–XIX століття. С. 267–275.
6. Ярмаченко М. Д. Духнович Олександр Васильович. *Енциклопедія освіти* / АПН України ; голов. ред. В. Г. Кремень. Київ, 2008. С. 242–243.
7. Berezivska L. D., Pinchuk O. P., Hopta S. M., Demyda Y. F., Sereda K. V. Creation of information and bibliographic resource «Outstanding educators of Ukraine and the world» and its

UDC 37(091)(477)-051Духнович:004.774:[026:37](477.411)ДНПБ

S. V. TARNAVSKA

ORCID: 0000-0003-0981-939X

*Candidate of Historical Sciences, Senior Research Fellow
of the Department of Pedagogical Source Studies and
Biographistics at V. O. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine
e-mail: Tarnavskasv@ukr.net*

**PAGE “DUKHNOVYCH OLEKSANDR VASYLOVYCH”
AS A COMPONENT OF ELECTRONIC INFORMATION AND
BIBLIOGRAPHIC RESOURCE
“OUTSTANDING EDUCATORS OF UKRAINE AND THE WORLD”**

Abstract. The personal page “Dukhnovych Olexandr Vasylyovych” has been presented in the structure of the electronic informational and bibliographic resource “Outstanding Educators of Ukraine and the World” of the V. O. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine. The structure of the page has been revealed and briefly highlighted. The potential of the informational content of the page for historical and pedagogical research has been substantiated.

Keywords: O. V. Dukhnovych, educator, folk pedagogy, pedagogical biography, electronic resource “Outstanding Educators of Ukraine and the World”, V. O. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine.

УДК 37(091)(477.83/.86)-51Бохенська

О. І. ШАЛАК

ORCID ID: 0000-0002-8275-6703

*кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник
Інституту біографічних досліджень
Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського,
м. Київ
e-mail: Shalak@ukr.net*

**«ЗІ СПОМИНІВ СЕМІНАРИСТКИ» ЄВГЕНІІ БОХЕНСЬКОЇ:
АВТОБІОГРАФІЧНИЙ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТИ**

Анотація. Реконструювати біографічний світ письменниці, фольклористки, учительки Євгенії Бохенської через цикл психологічних етюдів «Зі споминів семінаристки» – одне із завдань, що постає в процесі осмислення її постаті в історії української літератури, фольклористики та освіти. Головні героїні етюдів власними історіями відтворюють історію освіти в Україні, зокрема викладання і навчання в